FOBID
netherlands
library
forum

De Nederlandse RDA Commissie opereert onder auspiciën van FOBID, Netherlands Library Forum

Catalogiseren in het linked data-tijdperk #8: Het impressum volgens RDA in MARC21

Hoe kun je het impressum volgens RDA vastleggen in MARC21? Wat zijn de verschillen tussen de MARC21 velden 260 en 264 en welk daarvan kun je het beste gebruiken in combinatie met RDA? Wat kun je in MARC21 doen om de bruikbaarheid van de impressumgegevens te vergroten?

De beschrijving van het impressum van een document is van groot belang voor de identificatie van een publicatie. Het impressum, een term afkomstig uit de Regels voor Titelbeschrijving van FOBID, omvat de fysieke kenmerken van een document, zoals de plaats van uitgave, de naam van de uitgever, de datum van publicatie en/of drukker. Het geeft daarmee inzicht in de context waarin een publicatie is ontstaan. De beschrijving van het impressum van een document kan van groot belang zijn voor wetenschappelijk en historisch onderzoek. Door te kijken naar de plaats en datum van uitgave van een publicatie, kunnen onderzoekers een beter begrip krijgen van de culturele, politieke en economische context waarin de publicatie is ontstaan. Daarom is het belangrijk om bij het beschrijven van het impressum van een document uiterst zorgvuldig te werk te gaan.

Binnen RDA worden de elementen die plaats, naam en datum representeren apart vastgelegd. Bovendien betreft het niet enkel de gegevens met betrekking tot uitgave, maar ook deze van productie, vervaardiging en distributie. Om deze informatie vlot en correct te beschrijven kan het gebruik van het veld 260 in MARC21 nodeloos ingewikkeld worden. In dit artikel gaan we kort in op hoe RDA deze elementen interpreteert en waarom we voor een correcte beschrijving veld 264 aanraden.

MARC21 260 versus 264

De International Standard for Bibliographic Description schrijft de volgorde plaats-naam-jaar sinds 1971 voor en ook in de nieuwste iteratie van die standaard is de volgorde van de elementen overeind gebleven. Wat wel veranderd is, is dat we sinds 2011 niet alleen uitgevers en drukkers opnemen, maar ook producenten van niet-gepubliceerde materialen en overige vervaardigers.

Voor de klassieke werkwijze wordt in MARC21 het veld 260 gebruikt. Dit veld wordt omschreven als ‘Publication, distribution, etc. (imprint)’. Uitgevers, distributeurs en

vervaardigers worden in hetzelfde veld opgenomen, en er is uitsluitend voorgeschreven ISBD-interpunctie tussen uitgevers en distributeurs enerzijds (MARC21 260 subvelden a, b en c) en drukkers anderzijds (MARC21 260 subvelden e, f, en g). In GGC worden distributeurs wordt soms aangegeven in een tekstveld tussen vierkante haakjes '[distributie]'.

RDA volgt de linked-data gedachte dat relaties benoemd moeten worden. Het benoemen van het soort relaties tussen elementen is van cruciaal belang voor een nauwkeurige en consistente weergave van de gegevens en voor de interoperabiliteit en herbruikbaarheid ervan. Een persoon kan bijvoorbeeld meerdere relaties hebben, zoals auteur van een boek en redacteur van een ander boek. Door vaste en goed gedefinieerde relatietypes te gebruiken, kunnen de gegevens worden hergebruikt in verschillende contexten, zoekmachines en toepassingen (die afhankelijk zijn van automatische gegevensverwerking). Deze nadruk op het identificeren en benoemen van de relaties vertaalt zich ook in de rollen die partijen vervullen ten opzichte van een document. Zowel voor de 'productie', 'publicatie', 'distributie' en 'vervaardiging' is er telkens een apart element om plaats, naam en datum te beschrijven. Het betreft dus in totaal twaalf verschillende elementen. Zie de lijst onder het kopje "Meer informatie".

Het veld 260 van MARC21 volstaat dus niet langer om al deze elementen te beschrijven en deze functies duidelijk van elkaar te onderscheiden, voor mens en voor machine. Daarom raden we aan om voortaan het veld 264 te gebruiken. Veld 264 werd in 2011 geïntroduceerd en wordt ruimer opgevat, namelijk als 'Production, publication, distribution, manufacture, and copyright notice'. Het grote voordeel van veld 264 is dat dit veld beschikt over een tweede indicator. Via deze indicator kan duidelijk aangeduid worden wat de rol precies is van de waarden, beschreven in de subvelden. De tweede indicator bevat:

- 0 – Productie
- 1 – Publicatie
- 2 – Distributie
- 3 – Vervaardiging
- 4 – Copyrightvermelding datum

Het veld is herhaalbaar waardoor je vrij gemakkelijk al deze elementen kan beschrijven.

Een MARC21-beschrijving kan dus bijvoorbeeld deze velden bevatten:

264 #1 $a Tielt $b Lannoo $c 2020

264 #2 $a Amsterdam $b Boekhuis $c 2021

Waarmee je aangeeft dat het beschreven document gepubliceerd is te Tielt door uitgever Lannoo in het jaar 2020, maar pas gedistribueerd is door Boekhuis in Amsterdam in het jaar 2021.

Van plaatsnaam en jaartal naar geografische aanduiding en datum

Naast de grote nadruk op relaties is er in RDA ook een verschil in de interpretatie van de elementen ‘plaats’ en ‘jaar’.

RDA ziet ‘plaats’ als een geografische aanduiding. Dit hoeft dus geen stad te zijn, maar kan ook een regio of land zijn. Ook dit is een uitbreiding van het concept, hetgeen vooral van pas komt als er sprake is van mystificatie in de tekst van het document, of als het element helemaal niet duidelijk wordt uit de resource. Hierbij is het belangrijk om op te merken dat RDA voorschrijft dat de informatie over plaats en jaar uit de resource kan gehaald worden, dus dat betreft meer dan enkel de titelpagina. Er kan ook gekeken worden naar het colofon of andere plaatsen uit het document. De informatie die je opneemt in het veld ‘plaats’ mag zo specifiek zijn als je uit de resource kan afleiden.

Ook wordt er niet langer gesproken over ‘jaar’ maar over ‘datum’ van publicatie, van distributie, van vervaardiging, van copyrightvermelding., hetgeen betekent dat ook een aanduiding van dagen en maanden inbegrepen is. Dit is belangrijk om in het achterhoofd te houden bij eventuele conversie van oudere gegevens.

Voor gebruikers in het GGC is in 2013 het veld 1165 geïntroduceerd voor datum van copyright (overeenkomstig MARC21 264 met als tweede indicator = 4), maar er is door de beheerders besloten om geen apart veld te maken voor het onderscheid van producenten en distributeurs. Deze rolvermelding kan uiteraard wel tussen rechte haken geplaatst worden. In de uitvoer naar MARC21 vanuit het GGC zal dus nog altijd veld 260 gebruikt worden.

4031 Rotterdam : NAi [distributie]

Registratiemethoden voor het impressum

Wat de velden 260 en 264 in MARC21 met elkaar gemeen hebben is de registratiemethode. Die is, geheel in lijn met het ISBD-principe van transcriptie, ongestructureerd. Wie de plaats en naam uit het impressum wil verbinden met andere gegevens (welke uitgevers in Nederland hebben congressen in de VS gesponsord? hoe is in Oekraïne de verhouding tussen publicaties in het Russisch en publicaties in het Oekraïens sinds begin 2022?) moet de registratiemethode upgraden. Dat kan door een zoekingang voor de naam (MARC21 veld 710 / 700) of de plaats (MARC21 veld 751 / 752) toe te voegen. Een datum in gestandaardiseerd formaat kan worden vastgelegd in veld 008/06-14 of in veld 046. Dergelijke gestructureerde beschrijvingen vergroten de bruikbaarheid van de gegevens ten opzichte van een ongestructureerde beschrijving.

Meer informatie

Plaats

- van productie
    - RDA Registry: rdam:P30086
    - RDA Toolkit: place of production (abonnement vereist)
- van publicatie
    - RDA Registry: rdam:P30088
    - RDA Toolkit: place of publication (abonnement vereist)
- van distributie
    - RDA Registry: rdam:P30085
    - RDA Toolkit: place of distribution (abonnement vereist)
- van vervaardiging
    - RDA Registry: rdam:P30087
    - RDA Toolkit: place of manufacture (abonnement vereist)

Naam

- van producent
    - RDA Registry: rdam:P30174
    - RDA Toolkit: name of producer (abonnement vereist)
- van uitgever
    - RDA Registry: rdam:P30176
    - RDA Toolkit: name of publisher (abonnement vereist)
- van distributeur
    - RDA Registry: rdam:P30173
    - RDA Toolkit: name of distributor (abonnement vereist)
- van vervaardiger
    - RDA Registry: rdam:P30175
    - RDA Toolkit: name of manufacturer (abonnement vereist)

Datum

- van productie

    - RDA Registry: rdam:P30009
    - RDA Toolkit: date of production (abonnement vereist)
- van publicatie
    - RDA Registry: rdam:P30011
    - RDA Toolkit: date of publication (abonnement vereist)
- van distributie
    - RDA Registry: rdam:P30008
    - RDA Toolkit: date of distribution (abonnement vereist)
- van vervaardiging
    - RDA Registry: rdam:P30010
    - RDA Toolkit: date of manufacture (abonnement vereist)
- van copyright
    - RDA Registry: rdam:P30007
    - RDA Toolkit: copyright date (abonnement vereist)

@RDA Commissie 2023

Voor de overige artikelen zie: https://fobid.nl/nl/artikelen/